

нича // Фальцфейнівські читання: Зб. наук. праць міжнар. наук. конф., Херсон, 25-27 квітня 2001 р. – Херсон, 2001. – С. 222-223.

РЕЗЮМЕ

Т.А. Овчаренко, А.В. Говорун. Фауна усачей (Coleoptera, Cerambycidae) Сумського району.

Исследование фауны были проведены на территории Сумского района. Материалом для исследования послужили сборы авторов и фондовые коллекции. Определено и представлено 43 вида усачей.

Ключевые слова: жуки-усачи, Cerambycidae, фауна, Сумской район.

SUMMARY

T.A. Ovcharenko, A.V. Govorun. Fauna of the long-horned beetles (Coleoptera, Cerambycidae) of Sumy region.

Research work was carried out on the territory of Sumy region. The authors' collecting of beetles and fund collections served as material for the research. 43 species of long-horned beetles are defined and presented.

Key words: long-horned beetles, Cerambycidae, fauna, Sumy region.

УДК 582.287 (477.87)

I. М. Рекіта

БАЗИДИОМАКРОМІЦЕТИ ЛІВОБЕРЕЖЖЯ р. ТЕРЕСВА В ТЯЧІВСЬКОМУ РАЙОНІ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Сумський державний педагогічний університет ім. А.С. Макаренка

Наведена інформація про 178 видів базидіомакроміцетів із 88 родів, 36 родин, 8 порядків, 1 класу (Agaricomycetes) відділу Basidiomycota, виявлених протягом 2013 – 2014 рр., серед яких – Boletus reticulatus Schaeff, Hericium coralloides (Fr.) SF Gray і Russula turci Bres (R. punctata Krombh.) занесені до Червоної книги України, та рідкісні види – Agaricus moelleri Wasser, Limacella illinita (Fr.) Maire, Entoloma neglectum (Lasch.) Arnolds, Mycena rosella (Fr.) P. Kumm., Xerula pudens (Pers.) Fr. та ін.

Ключові слова: базидіомакроміцети, ліси, луки, Карпатські гори, долина р. Тересва, Тячівський район, Закарпатська область, Україна.

Вступ. Мікобіота є обов'язковим багатofункціональним компонентом біогеоценозів, бере участь у підтримці їх стабільності, має велике економічне значення для людини. Гриби відділу Basidiomycota є важливою складовою частиною гетеротрофного блоку наземних біоценозів. Величезний інтерес до пізнання різних аспектів біології та біосинтетичної активності вищих грибів відділу Basidiomycota, що спостерігається в останні роки, обумовлений, в першу чергу, розширенням сфери їх практичного використання.

Предметом дослідження стали базидіомакроміцети лівобережжя р. Тересва, що знаходиться у західній частині Тячівського району Закарпатської області. У геоморфологічному відношенні територія являє

собою приуслово-терасну заплаву р. Тересва. Район досліджень розміщена на східних відрогах полонинського хребта, верховинської, мармароської і закарпатської морфоструктури та входить до рекреаційної зони Тячівського району. Він охоплює територію 8 сіл даного району і межує на півночі з територією Закарпатського біосферного заповідника.

Метою дослідження було отримання інформації про видове різноманіття макроміцетів даної території, їх систематичний склад, ценотичну приуроченість видів, належність до певних еколого-трофічних і господарських груп, а також про рідкісні та малопоширені види грибів. Така інформація потрібна для реалізації природоохоронних, освітніх, виховних завдань, а також для профілактики харчових отруєнь населення грибами.

Район досліджень використовується для проведення навчальних екскурсій для учнів загальноосвітніх сільських шкіл та смт. Тересви, Дубове і Нересниці, для масових зборів грибів в періоди їх плодоношення та для відпочинку населення. Мікологічні дослідження на цій території проводились П. С. Ловас [9, 10] та Т. Л. Горовою [8]. Між тим, майже не обстеженими залишилися деякі регіони, насамперед і лівобережжя річки Тересви. Не вивченим є питання поширення грибів у різних типах лісових рослинних угруповань, не з'ясований вплив лісгосподарських заходів на видовий склад і особливості плодоношення грибів. Тому, з огляду на сучасні завдання охорони біорізноманітності лісових природних комплексів, такі лісничо-мікологічні дослідження є безперечно актуальними і потрібними для організації раціонального ведення лісового господарства.

Матеріали та методи досліджень. У даній статті представлені матеріали, отримані під час регулярних польових досліджень, які проводились із ранньої весни до середини зими в 2013–2014 рр. Дослідження проводились за загально прийнятою в мікології методикою. Збір матеріалу здійснювався під час власних польових досліджень з використанням маршрутно-діагностичного методу. Обстежувалися лучні та лісові фітоценози (мішані, листяні і хвойні ліси) лівобережжя р. Тересви.

При ідентифікації зібраних зразків грибів використовувався ряд визначників та монографічних видань [2–7]. Систематична структура виявленого видового складу грибів представлена згідно класифікації, опублікованої в 10-му виданні «Ainsworth and Bisby's Dictionary of the Fungi» [12] та узгоджена з міжнародними стандартами в написанні назв таксонів і прізвищ їх авторів [13].

Результати дослідження та їх обговорення. У результаті проведених досліджень встановлено зростання 178 видів макроміцетів, які за прийнятою в даній роботі класифікацією [12] належать до 88 родів, 36 родин, 8 порядків класу Agaricomycetes відділу Basidiomycota.

Аналіз систематичної структури виявленого видового складу показав, що провідними за кількістю видів серед порядків є Agaricales (103), Boletales (23), Polyporales (22) та Russulales (21). Серед родин домінують Agaricaceae (24), Russulaceae (16), Boletaceae (15), Strophariaceae, Polyporaceae (по 14), Amanitaceae (9), Tricholoataceae, Marasmiaceae (по 8) та Psathyrellaceae (по 7). Серед родів найчисельнішими виявились *Russula* (13), *Boletus* (9), *Amanita* (8), *Agaricus*, *Trametes* (по 7), *Leccinum* (6), *Lepiota* та *Mycena* (по 5).

Систематична та екологічна структура мікобіоти лівобережжя р. Тересва, а також фітоценотична приуроченість виявлених видів макроміцетів наведена у таблиці. Для скорочення об'єму останньої в ній прийняті такі умовні позначення: лист. – листяні ліси, міш. – мішані ліси, хв. – хвойні ліси, гір. – гірські луки, зап. – заплавні луки; гс – гумусові сапротрофи, к – копротрофи, кс – ксилотрофи, пс – підстилкові сапротрофи, м – мікоризоутворювачі.

Таблиця

Систематичний список видів макроміцетів району дослідження, поширення видів у ценозах та їх екологічні групи

Родина	Вид	Поширення в ценозах					Екологіч- на група
		Ліси			Луки		
		лист.	міш.	хв.	гір.	зап.	
Agaricales							
Agaricaceae	<i>Agaricus arvensis</i>					+	гс
	<i>A. bisporus</i>					+	гс
	<i>A. bitorquis</i>					+	гс
	<i>A. moelleri</i>	+					гс
	<i>A. semotus</i>			+			гс
	<i>A. sylvicolus</i>	+					гс
	<i>A. xanthodermus</i>	+					гс
	<i>Bovista plumbea</i>					+	гс
	<i>B. nigrescens</i>					+	гс
	<i>Cystoderma amianthinum</i>						пс
	<i>C. carcharias</i>						пс
	<i>C. cinnabarinum</i>			+			пс
	<i>C. granulosum</i>			+			пс
	<i>Cyathus olla</i>				+		гс
	<i>Lepiota aspera</i>	+					пс
	<i>L. clypeolaria</i>	+		+			гс

Agaricaceae	<i>L. cristata</i>	+					ГС
	<i>L. erminea</i>			+			ГС
	<i>L. seminuda</i>			+			ГС
	<i>Lycoperdon perlatum</i>	+					ГС
	<i>L. dermoxanthum</i>			+			ГС
	<i>Macrolepiota excoriata</i>					+	ГС
	<i>M. procera</i>	+		+			ГС
	<i>Chlorophyllum rhacodes</i>			+			ГС
Amanitaceae	<i>Amanita citrina</i>	+					М
	<i>A. excelsa</i>	+					М
	<i>A. fulva</i>	+					М
	<i>A. muscaria</i>	+		+			М
	<i>A. pantherina</i>	+		+			М
	<i>A. phalloides</i>	+		+			М
	<i>A. rubescens</i>	+		+			М
	<i>A. vaginata</i>		+	+			М
	<i>Limacella illinita</i>			+			М
Bolbitiaceae	<i>Agrocybe procox</i>					+	ГС
	<i>Bolbitius titubans</i>	+					ГС
	<i>Conocybe tenera</i>	+					ГС
Cortinariaceae	<i>Cortinarius cinnamomeus</i>	+					М
	<i>C. caperatus</i>	+					М
	<i>Vuilleminia comedens</i>	+					КС
Entolomataceae	<i>Entoloma rhodopolium</i>	+					М
Hydnangiaceae	<i>Laccaria laccata</i>	+					М
Hygrophoraceae	<i>Hygrocybe conica</i>					+	ГС
	<i>Hygrophorus hypothejus</i>			+			М
	<i>H. niveus</i>					+	М
	<i>H. oleavia</i>			+			М
	<i>H. russula</i>						М
Inocybaceae	<i>Crepidotus mollis</i>	+					КС
	<i>C. variabilis</i>	+					КС
	<i>Inocybe geophylla</i>	+					М
	<i>I. rimosa</i>	+	+				М
Lyophyllaceae	<i>Lyophyllum decastes</i>	+					ГС

Marasmiaceae	<i>Gymnopus peronatus</i>			+			ПС
	<i>Marasmiellus ramealis</i>		+				КС
	<i>Marasmius androsaceus</i>		+	+			ПС
	<i>M. alliaceus</i>	+					ГС
	<i>M. oreades</i>					+	ГС
	<i>M. rotula</i>	+					КС
	<i>Megacollybia platyphylla</i>	+					КС
	<i>Melanoleuca humilis</i>		+				ГС
Mycenaceae	<i>Mycena alcalina</i>	+	+				КС
	<i>M. galericulata</i>	+					КС
	<i>M. polygramma</i>	+					КС
	<i>M. pura</i>	+					ГС
	<i>M. vitilis</i>	+					ПС
	<i>Panellus stipticus</i>	+					КС
Physalacriaceae	<i>Armillaria borealis</i>	+	+				КС
	<i>A. mellea</i>		+	+			КС
	<i>Xerula pudens</i>	+					ГС
	<i>X. radicata</i>	+					КС
Pleurotaceae	<i>Pleurotus dryinus</i>	+					КС
	<i>P. ostreatus</i>	+					КС
Pluteaceae	<i>Pluteus cervinus</i>	+					КС
	<i>P. petasatus</i>		+	+			КС
Psathyrellaceae	<i>Coprinellus disseminatus</i>		+	+			КС
	<i>C. domesticus</i>	+					КС
	<i>C. micaceus</i>	+					КС
	<i>Coprinopsis atramentaria</i>	+					ГС
	<i>Panaeolus papilionaceus</i>					+	ГС
	<i>Psathyrella candolleana</i>	+					ГС
	<i>P. piluliformis</i>	+					КС
Schizophyllaceae	<i>Schizophyllum commune</i>	+					КС
Strophariaceae	<i>Galerina marginata</i>	+					КС
	<i>G. sideroides</i>		+				КС
	<i>Gymnopilus penetrans</i>			+			КС
	<i>G. sapineus</i>			+			КС

Strophariaceae	<i>Hebeloma crustuliniforme</i>	+	+	+			М
	<i>H. sacchariolens</i>	+					М
	<i>Hypholoma fasciculare</i>	+	+	+			КС
	<i>H. sublateralitium</i>	+					КС
	<i>Kuehneromyces mutabilis</i>	+					КС
	<i>Pholiota adiposa</i>	+					КС
	<i>Stropharia aeruginosa</i>			+			ГС
	<i>S. melanosperma</i>					+	ГС
	<i>S. semiglobata</i>					+	К
Thicholomataceae	<i>Clitocybe gibba</i>	+					ПС
	<i>C. gigantean</i>			+			ГС
	<i>C. hyhrogramma</i>	+					ГС
	<i>Lepista nebularis</i>	+					ПС
	<i>L. nuda</i>			+			ПС
	<i>L. sordida</i>			+			ПС
	<i>Leucopaxillus giganteus</i>					+	ГС
Auriculariales							
Auriculariaceae	<i>Auricularia mesenterica</i>	+					КС
	<i>Exidia glandulosa</i>	+					КС
Boletales							
Boletaceae	<i>Boletus badius</i>	+		+			М
	<i>B. chrysenteron</i>			+			М
	<i>B. calopus</i>			+			М
	<i>B. edulis</i>	+					М
	<i>B. luridus</i>	+					М
	<i>B. reticulatus</i>	+					М
	<i>B. rubellus</i>	+					М
	<i>B. rhodopurpureus</i>	+					М
	<i>B. versicololor</i>	+					М
	<i>Leccinum aurantiacum</i>	+					М
	<i>L. holopus</i>	+					М
	<i>L. pseudoscarbrum</i>	+					М
	<i>L. rufum</i>	+					М
	<i>L. scabrum</i>	+					М
	<i>L. vulpinum</i>			+			М

Strobilomycetaceae	<i>Strobilomyces floccopus</i>	+		+			ГС
Hygrophoropsidaceae	<i>Hygrophoropsis aurantiaca</i>			+			КС
Paxillaceae	<i>Paxillus involutus</i>	+					М
Sclerodermataceae	<i>Scleroderma bovista</i>			+			М
	<i>S. citrinum</i>			+			М
Suillaceae	<i>Suillus bovinus</i>			+			М
	<i>S. granulatus</i>			+			М
	<i>S. luteus</i>			+			М
Cantharellales							
Cantharellaceae	<i>Cantharellus cibarius</i>			+			ГС
Hymenochaetales							
Hymenochaetaceae	<i>Inonotus dryadeus</i>	+					КС
	<i>I. dryophilus</i>	+					КС
	<i>I. radiates</i>	+					КС
	<i>Hymenochaete rubiginosa</i>	+					КС
	<i>Phellinus igniarius</i>	+					КС
	<i>Ph. pomaceus</i>	+					КС
	<i>Ph. robustus</i>	+					КС
Polyporales							
Clavariadelphaceae	<i>Clavariadelphus pistillaris</i>	+					М
Fomitopsidaceae	<i>Daedalea quercina</i>	+					КС
	<i>Fomitopsis pinicola</i>	+					КС
	<i>Laetiporus sulphureus</i>	+	+				КС
	<i>Piptoporus betulinus</i>	+					КС
Ganodermataceae	<i>Ganoderma applanatum</i>	+					КС
Meruliaceae	<i>Merulius tremellosus</i>	+					КС
	<i>Irpex lacteus</i>	+	+				КС
Polyporaceae	<i>Lentinus tigrinus</i>	+					КС
	<i>Fomes fomentarius</i>	+	+				КС
	<i>Polyporus alveolaris</i>	+					КС
	<i>P. durus</i>	+					КС
	<i>P. squamosus</i>	+					КС
	<i>Pycnoporus cinnabarinus</i>	+					КС
	<i>Trametes gibbosa</i>	+					КС
	<i>T. hirsuta</i>	+					КС

Polyporaceae	<i>T. ochracea</i>	+					КС
	<i>T. pubescens</i>	+					КС
	<i>T. suaveolens</i>	+					КС
	<i>T. trogii</i>	+					КС
	<i>T. versicolor</i>	+					КС
Russulales							
Auriscalpiaceae	<i>Artromyces pyxidatus</i>	+					КС
Bondarzewiaceae	<i>Heterobasidion annosum</i>	+					КС
Hericiaceae	<i>Hericium coralloides</i>			+			СП
Russulaceae	<i>Lactarius quietus</i>	+					М
	<i>L. rufus</i>			+			М
	<i>L. turpis</i>	+					М
	<i>Russula aeruginea</i>		+	+			М
	<i>R. consobrina</i>						М
	<i>R. cyanoxantha</i>		+				М
	<i>R. claroflava</i>	+					М
	<i>R. delica</i>	+					М
	<i>R. emetica</i>	+	+	+			М
	<i>R. foetens</i>			+			М
	<i>R. pectinata</i>			+			М
	<i>R. risigallina</i>	+	+	+			М
	<i>R. sanguinea</i>			+			М
	<i>R. turci</i>			+			М
	<i>R. virescens</i>			+			М
	<i>R. xerampelina</i>	+					М
Stereaceae	<i>Stereum hirsutum</i>	+					КС
Thelephoraceae	<i>Thelephora terrestris</i>			+			ГС
Phallales							
Phallaceae	<i>Phallus impudicus</i>	+	+	+			М

Слід відмітити, що серед виявлених нами видів три (*Boletus reticulatus* Schaeff, *Hericium coralloides* (Fr.) SF Gray і *Russula turci* Bres (= *R. punctata* Krombh.) занесені до Червоної книги України. Крім того, в районі досліджень відмічено зростання ряду рідкісних видів грибів. Це, зокрема, *Agaricus moelleri* Wasser, *Limacella illinita* (Fr.) Maire, *Entoloma neglectum* (Lasch.) Arnolds, *Muscena rosella* (Fr.) P. Kumm., *Xerula pudens* (Pers.) Fr. та ін.

Висловлюю щире подяку своєму науковому керівнику, кандидату біологічних наук, доценту кафедри ботаніки Сумського державного педагогічного університету ім. А.С. Макаренка Карпенко Катерині Кіндратівні за допомогу у визначенні грибів та написанні даної статті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бурова Л.Г. Экология грибов-макромицетов / Л.Г. Бурова. – М.: Наука, 1986 – 222 с.
2. Вассер С.П. Флора грибов Украины. Агариковые грибы / С.П. Вассер. – К.: Наук думка, 1980. – 328 с.
3. Вассер С.П. Флора грибов Украины. Аманитальные грибы / С.П. Вассер. – К.: Наук. думка, 1992. – 166 с.
4. Визначник грибів України: у 5 т. / [М.Я. Зерова, С.Ф. Морочковський, Г.Г. Радзівський, М.Ф. Сміцька]. – К.: Наук. думка, 1971. – Т. 4. Базидіомицети: Дакриміцетальні, Тремелальні, Аурикуляріальні, Сажковидні, Іржасті. – 314 с.
6. Визначник грибів України: у 5 т. / [М.Я. Зерова, Г.Г. Радзівський, М.Ф. Сміцька]. – К.: Наук. думка, 1972. – Т. 5. Базидіомицети. Кн. 1. Екзобазидіальні, афілофоральні, кантарелальні. – 240 с.
7. Визначник грибів України: у 5 т. / [М.Я. Зерова, П.Є. Сосін, Г.Л. Роженко]. – К.: Наук. думка, 1979. – Т. 5. Базидіомицети. Кн. 2. Болетальні, строрбіломицетальні, трихоломатальні, ентоломатальні, русулаальні, агарикальні, гастеромицети. – 565 с.
8. Горова Т.Л. Макромицети букових лісів Українських Карпат / Т. Л. Горова // Укр. ботан. журн. – 1979. – Т.36, №5. – С. 431–437.
9. Ловас П. С. Дереворуйнуючі гриби рівнинних дубових лісів Закарпаття / П. С. Ловас. // Наук. вісн. Ужгород. ун-ту. Сер. Біологія. – 2011. – №30. – С. 35–37.
10. Ловас П. С. Рідкісні види грибів на території Закарпатської області / П.С. Ловас // Наук. вісн. Ужгород. ун-ту. Сер. Біологія. – 2009. – №26. – С. 180–187.
11. Сухомлин М.М. Гриби України : Атлас-довідник / М. М. Сухомлин, В. В. Джаган. – К.: КМ Publishing, 2013. – 224 с.
12. Kirk P.M. Ainsworth and Bisby's Dictionary of the Fungi / [P.M. Kirk, P.F. Cannon, D.W. Minter, J.A. Stalpers]. – Trowbridge : Cromwell Press. – 10th Edition. – 2008. – 771 p.
13. Kirk P.M. Index of fungi. The global fungal nomenclator [electronic resource] / P.M. Kirk. – The CABI, 2003–2004. – <http://www.indexfungorum.org/Names/Names.asp>.

РЕЗЮМЕ

И. М. Рекита. Базидиомакромицеты левобережья р. Тересва в Тячевском районе Закарпатской области.

Приведена информация о 178 видах макромицетов из 88 родов, 36 семейств, 8 порядков класса Agaricomycetes отдела Basidiomycota, выявленных на протяжении 2013–2014 гг. Среди них *Boletus reticulatus* Schaeff, *Hericium coralloides* (Fr.) S. F. Gray и *Russula turci* Bres занесены в Красную книгу Украины, *Agaricus moelleri* Wasser, *Limacella illinita* (Fr.) Maire, *Entoloma neglectum* (Lasch.) Arnolds, *Mycena rosella* (Fr.) P. Kumm. и *Xerula pudens* (Pers.) Fr. и др. являются редкими в Украине видами.

Ключевые слова: базидиомакромицеты, Карпаты, р. Тересва, Тячевский район, Закарпатская область.

SUMMARY

I. M. Rekita The Basidiomacromycetes on the left bank of the Teresva River in Tyachivsky district of Transcarpathian region.

The article contains the information about 178 species of the Basidiomacromycetes that belong to the 88 genus, 36 families, 8 orders, 1 class (Agaricomycetes) of the Basidiomycota division, that were identified during 2013–2014. Among them – *Boletus reticulatus* Schaeff, *Hericium coralloides* (Fr.) SF Gray and *Russula turci* Bres are listed in the Ukrainian Red Book, and rare species – *Agaricus moelleri* Wasser, *Limacella illinita* (Fr.) Maire, *Entoloma neglectum* (Lasch.) Arnolds, *Mycena rosella* (Fr.) P. Kumm., *Xerula pudens* (Pers.) Fr. and others.

Key words: basidiomacromycetes, Carpathian mountains, the valley of the Teresva River, Tyachivsky district, Transcarpathian region.